

WPROWADZENIE

Jeszcze pod koniec ostatniej dekady XX wieku kino zdawało się być medium schyłkowym i coraz bardziej tracącym na znaczeniu z uwagi na rozwój – jak przypuszczano – marginalizujących je nowych cyfrowych form medialnych. Tymczasem obserwowana na początku następnego stulecia postępująca symbioza kina i nowych mediów oraz ekonomiczna ekspansja przemysłu audiowizualnego sprawiają, iż zdaje się, że możemy obecnie mówić o renesansie znaczenia kina w kulturze współczesnej. Pozostaje jednak pytanie: jak kino to badać w jego gruntownie przeobrażonej sytuacji kulturowej, społecznej i ekonomicznej?

Filmoznawstwo tradycyjnie koncentrowało swą uwagę na analizie filmu jako tekstu (reguły narracyjne i gatunkowe, autorzy) oraz na rozmaitych, czerpanych z innych dyscyplin humanistyki, metodach interpretacji tego tekstu (strukturalizm, poststrukturalizm, psychoanaliza, neomarksistowska krytyka ideologii, feminizm). W redakcyjnych zamierzeniach numer, który oddajemy właśnie w ręce Czytelników, miał prezentować nowe, konkurencyjne względem tradycyjnych, podejścia stosowane przez polskich badaczy, przede wszystkim kwestionujące oderwanie tekstu filmowego od złożonych kontekstów, w jakich współcześnie funkcjonuje film. Do współpracy zaproszeni zostali więc nie tylko filmoznawcy, lecz także kulturoznawcy, medioznawcy i antropologowie.

Obraz, jaki wyłania się z zebranych tekstów, jest jednak o tyle interesujący, że przekonuje o żywotności zarówno ujęć raczej tradycyjnych, które „trzymają się mocno”, jak i tych, które sytuowały się dotąd na marginesach refleksji filmoznawczej. Prezentujemy więc Czytelnikowi tom bardzo różnorodny, tak jak różnorodne są współczesne badania nad filmem.

Konrad Klejsa analizuje dwie filmowe reprezentacje antynazistowskiego ruchu Białej Róży, łączące analizę filmoznawczą z refleksją nad kulturowymi, politycznymi, dystrybucyjnymi i odbiorczymi kontekstami obu tytułów. Magdalena Bartczak spogląda na kino w optyce teorii postkolonialnej, aplikując ją do rzeczywistości kinematografii krajów Europy Środkowo-

Wschodniej. Iwona Morozow bada możliwości twórczego dialogu antropologii i filmoznawstwa, którego najciekawsze formy, jak się zdaje, są dopiero przed nami. Rafał Koschany szkicuje dla odmiany innego rodzaju „terytorium graniczne” – między poezją a filmem, przytaczając szereg przykładów inspirowania się tej pierwszej znacznie młodszą muzą i wydobywając stosunkowo słabo dotąd znany aspekt związków literatury i filmu. Michał Piepiórka śledzi „prawdziwościowy” status relacji dokumentalnych, sięgając przy tym między innymi do badań nad recepcją przekazów audiowizualnych. Tomasz Żaglewski przedstawia studium funkcjonowania filmu *TRON* w rozmaitych obiegach dystrybucyjnych i odbiorczych, który powinien w takim samym stopniu zainteresować Czytelnika koncentrującego uwagę na zagadnieniach mediów nazywanych niegdyś „nowymi”, w jakim artykuł Magdaleny Kamińskiej ma przyprawić o szybsze bicie serca koneserów filmowych osobliwości. Wreszcie Maciej Kijko prezentuje na poły esejistyczne, na poły medytacyjne ujęcie problematyki kina i pamięci, a Stanisław Kandulski penetruje inny obszar przygraniczny, tym razem kina i historii na przykładzie *Dantona* Andrzeja Wajdy. Tom zamyka artykuł zachęcający do ponownego przyjrzenia się kinematografii PRL-u i jej złożonym relacjom z państwowym mecenatem.

Marcin Adamczak